

Asia: VN/36649/2023

Hallituksen esitys rikoslain 11 luvun muuttamiseksi (vakavien kansainvälisten rikosten kieltämisen kriminalisointi)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriölle

Lausunto: Holokaustin kieltämisen kriminalisointi

Lausunnonantaja: Holokaustin Uhrien muisto ry

Pidämme myönteisenä hallituksen esityksen tavoitteita, joiden mukaan holokaustin ja muiden kansanmurhien kieltämisen kriminalisointia halutaan selkeyttää ja lisätä oikeusvarmuutta. Tällä on merkitystä varsinkin nykyisessä tilanteessa, jossa antisemitismi Euroopassa ja myös Suomessa on selvästi lisääntynyt.

Euroopan neuvoston puitepäätöksen 2008/913/YOS, 3. artikla edellyttää, että "näihin rikoksiin syyllistyneille tai niistä vastuussa oleville luonnollisille henkilöille ja oikeushenkilöille määrätään tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia seuraamuksia".

Vuonna 2010, kun kiihottaminen kansanryhmää kohtaan säännös sai nykyisen muotonsa, lain esitöissä todetaan, että täysin kiistattomat historialliset tapahtumat, kuten Kolmannen valtakunnan juutalaisiin kohdistama joukkotuhonta, eivät ole asiallisin perustein kyseenalaistettavissa. Edelleen todetaan, että mainitun kaltainen, vastoin historiallisia tosiasioita tehty perusteeton vähättely voi loukata tai uhata sitä kansanryhmää, joka on aikanaan joutunut hirmuteon kohteeksi. (HE 317/2010

vp, s. 21.) Tämän jälkeen on oikeuskäytännössä jo 14 vuoden ajan tulkittu, että holokaustin kieltäminen, vähättely tai puolustaminen voi tulla rangaistavaksi kiihottamisen kansanryhmää kohtaan säännöksen perusteella, josta maksimirangaistus on kaksi vuotta vankeutta.

Hallituksen esityksessä todetaan, että holokaustin kiistämisen rangaistavuuden sääntely on jo nyt sellaisella tasolla, että "periaatteessa ei tarvitsisi tehdä mitään", mutta "selkeyden ja oikeusvarmuuden" sekä "yksiselitteisyyden" vuoksi Suomen lainsäädännössä tulee nimenomaisesti mainita holokaustin ja muiden kansanmurhien kiistämisestä.

Edelleen hallituksen esityksessä viitataan, tarkemmin perustelematta, joihinkin lakitekniisiin seikkoihin, joiden takia mainintaa holokaustista ja muista kansanmurhista ei voida sijoittaa kiihottamista kansanryhmää kohtaan koskevaan lainkohtaan, kuten esim. vastaavan kiihottamispykälän omaavassa Ruotsissa tehtiin.

Nähdäksemme ei ole mitään tosiasiallista estettä sijoittaa holokaustin ja muiden kansanmurhien kiistämisen kriminalisointia osaksi kiihottamispykälää, edellyttäen, että pykälään tehdään samalla muutos, jonka mukaan rikoksen kohteena voi säännöksessä tarkoitettujen ryhmien lisäksi olla myös ko. ryhmiin kuuluvat yksittäiset henkilöt. Huomattakoon, että puitepäätos 2008/913/YOS joka tapauksessa edellyttää yksittäisiin henkilöihin kohdistuvien rikosten kriminalisointia myös kiihottamisrikosten osalta. Ruotsin mallin mukainen säädösmuutos ratkaisisi molemmat puitepäätöksen vaatimukset. Hallituksen esityksestä ei käy selkeästi ilmi, miksi Ruotsin mallin mukaiseen ratkaisuun ei haluttu päätyä.

Kiinnitämme huomiota myös siihen, että hallituksen esitys tarkoittaisi todennäköisesti sitä, että holokaustin ja muiden kansanryhmien kiistämisestä annetut rangaistukset tosiasiallisesti lievenisivät nykyisestä. Sellaisia kiistämisrikoksia, joita tähän asti on voitu tuomita kiihottamispykälän nojalla, jossa maksimirangaistus on kaksi vuotta, tultaisiin jatkossa todennäköisesti tuomitsemaan kiistämispöytäkirjan nojalla, jossa maksimirangaistukseksi on säädetty vain yksi vuosi. Maksimirangaistuksen lieventyessä myös koko seuraamusasteikko muuttuisi lievemmäksi. Hallituksen esityksessä ei ole mainittu varsinaisia perusteluja sille, miksi seuraamuksia kiistämisrikoksista pitäisi lieventää.

Euroopan neuvoston puitepäätöksen mukaan jäsenmaiden harkintaan jää edellytetäänkö, että teko on ollut omiaan häiritsemään julkista järjestystä. Esitämme, että hallituksen esityksestä poistetaan ko. maininta. Koska hallituksen esityksen mukaan kyse on "asian selkeyttämisestä ja oikeusvarmuudesta", ei teon rangaistavuudelle tulisi mielestämme asettaa 14 vuotta voimassa olleesta käytännöstä poikkeavia lisäedellytyksiä ilman painavia perusteluita. Hallituksen esityksessä piilee riski, että tuomitsemiskynnys kiistämisrikoksista ainakin joissain tapauksissa nousisi nykyisestä.

Esitämme, että säännöksessä mainitaan sana "holokausti", koska hallituksen esityksen taustalla on Euroopan neuvoston puitepäätöksen lisäksi valtioneuvoston 2023 eduskunnalle antama tiedonanto yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa (VNT 2/2023 vp), jonka 18. kohdan mukaan holokaustin kieltäminen kriminalisoidaan. Hallitus on tehnyt holokaustin kiistämisen kriminalisoinnista erillislinjauksen ja tämän tulisi myös näkyä laissa nimenomaisena mainintana.

Esitämme, että 10b§:n otsakkeeksi tulisi "Holokaustin kieltäminen" tai "Holokaustin ja muun vakavan kansainvälisen rikoksen kieltäminen". Itse 10b§:än tämä pitäisi kirjoittaa " ...vakavasti vähättelee holokaustia tai muuta kansainvälisen tuomioistuimen...".

Ruotsin holokaustin kieltoa koskevassa säännöksessä edellytyksenä on ”av en erkänd internationell domstol” antama tuomio. Tällainen rangaistavuuden kynnyksen korottaminen saattaisi olla perusteltua, jotta säännöksen ennustettavuus olisi hyvä.

Lausuntopyyntöön tavoitteissa mainitaan, että ”esityksen tavoitteena on selkeyttää lainsäädäntöä juutalaisten joukkotuhonnan ja muiden vakavien kansainvälisten rikosten julkisen puolustelun, kieltämisen tai vakavan vähättelyn osalta”. Pyydämme hallitusta lainvalmistelussa nimenomaisesti huomioimaan myös muut holokaustin uhreiksi joutuneet, ja siten säädöksen mukaisen suojelun tarpeessa olevat ryhmät, kuten romanit.

Helsingissä , 11.10.2024

Holokaustin Uhrien Muisto ry

Kimmo Sasi, puheenjohtaja

Sasi Kimmo
Holokaustin Uhrien Muisto ry